

## РОЛЬ ФАХІВЦЯ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ПРОЦЕСІ СУПРОВОДУ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ТА ДЕМОБІЛІЗОВАНИХ ОСІБ

### THE ROLE OF THE SOCIAL WORK SPECIALIST IN THE PROCESS OF SUPPORTING WAR VETERANS AND DEMOBILIZED PERSONS

Стаття присвячена висвітленню та обґрунтуванню ролі фахівців із соціальної роботи в процесі соціального супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб. У межах статті конкретизовано сутність соціального супроводу, що характеризується комплексом заходів, спрямованих на індивідуальну підтримку та допомогу в отриманні реабілітаційних, психологічних та освітніх послуг. Визначено функціональну роль фахівця з соціальної роботи під час проведення соціального супроводу, яка розглядається науковцями у сукупності теоретичних, практичних та науково-методичних аспектів. Запропоновано навчальний курс «Соціальний супровід ветеранів війни та демобілізованих осіб у практиці фахівців з соціальної роботи». Визначено мету курсу та обернуто його зміст, основу якого складає сім тем, а саме: «Теоретичні основи соціального супроводу», «Психосоціальні особливості ветеранів війни та демобілізованих осіб», «Соціальні проблеми та виклики осіб, які повернулися з війни», «Система соціальної підтримки», «Методи та технології роботи з ветеранами війни та демобілізованими особами в практиці фахівців із соціальної роботи», «Компетенції фахівців соціальної роботи, що забезпечують супровід військовослужбовцям, які повернулися до цивільного життя» та «Етика фахівця із соціальної роботи під час соціального супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб». Зміст кожної з тем розглядається в аспекті формування у здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота знань, вмінь та навичок для надання ефективного супроводу ветеранам війни та демобілізованим особам. Зроблено акцент на актуальності підготовки майбутніх фахівців із соціальної роботи у закладах вищої освіти до роботи з військовослужбовцями, що повернулися з бойових дій. Виділено здатності фахівця соціальної роботи, які дозволяють ефективно вирішувати проблеми, пов'язані з соціальною адаптацією та інтеграцією ветеранів війни та демобілізованих осіб в цивільне життя. Зроблено висновок, що запропонований навчальний курс може виступати одним з механізмів формування висококваліфікованого фахівця з соціальної роботи під час надання супроводу військовослужбовцям, які повернулися з бойових дій.

**Ключові слова:** соціальний супровід, ветеран війни, демобілізована особа, фахівець із соціальної роботи, соціальна підтримка.

The article is devoted to highlighting and justifying the role of social work specialists in the process of social support of war veterans and demobilized persons. The article specifies the essence of social support, which is characterized by a set of measures aimed at individual support and assistance in obtaining rehabilitation, psychological and educational services. The functional role of a social work specialist during social support is determined, which is considered by scientists in a combination of theoretical, practical and scientific-methodological aspects. The educational course «Social support of war veterans and demobilized persons in the practice of social work specialists» is offered. The purpose of the course was defined and its content justified, the basis of which is seven topics, namely: «Theoretical foundations of social support», «Psychosocial features of war veterans and demobilized persons», «Social problems and challenges of persons who returned from the war», «System of social support», «Methods and technologies of working with war veterans and demobilized persons in the practice of social work specialists», «Competences of social work specialists providing support to servicemen who have returned to civilian life» and «Ethics of a social work specialist during social support war veterans and demobilized persons». The content of each of the topics is considered in the aspect of formation of the first (bachelor) level of higher education in the specialty 231 Social work of knowledge, abilities and skills to provide effective support to war veterans and demobilized persons. Emphasis is placed on the relevance of training future specialists in social work in institutions of higher education to work with servicemen who have returned from combat operations. The abilities of a social work specialist are highlighted, which allow to effectively solve problems related to social adaptation and integration of war veterans and demobilized persons into civilian life. It was concluded that the proposed training course can act as one of the mechanisms for the formation of a highly qualified specialist in social work during the provision of support to servicemen who have returned from combat operations.

**Key words:** social support, war veteran, demobilized person, specialist in social work, social support.

УДК 37.09

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/72.11>

**Кримчак Л.Ю.**,  
канд. пед. наук,  
завідувач кафедри соціальної роботи  
Дніпровського національного  
університету імені Олеся Гончара

**Постановка проблеми.** У сучасних умовах війна стає не лише бойовим протистоянням, але й психологічною та соціальною битвою. Адже ветерани війни та демобілізовані особи стикаються з численними проблемами, серед яких: посттравматичний стресовий розлад, травми головного мозку, проблеми з адаптацією до цивільного життя, сімейні проблеми тощо. Для вирішення зазначених проблем необхідна допомога кваліфікованих

фахівців з соціальної роботи, кількість яких на сьогодні не відповідає цим потребам і призводить до їх перевантаження та зниження якості надання соціальних послуг.

Саме фахівці з соціальної роботи, компетентність яких забезпечує надання ефективних реабілітаційних, психологічних, освітніх послуг, – є провідниками між цивільним середовищем та ветеранами війни.

**Аналіз останніх досліджень з особливостей** діяльності фахівців соціальної роботи з військовослужбовцями виявив, що це питання викликає зацікавленість з боку науковців.

Так, сучасні виклики до соціальної роботи з демобілізованими військовослужбовцями розглядали К. Джигурда [3], С. Архипова, О. Бік [1] та ін. Питанням соціальної роботи з пораненими військовослужбовцями в військовому госпіталі приділяли свою увагу О. Блінов, І. Тімкін [2]. В. Мулява та М. Журавльов [4] досліджували проблеми організації військово-соціальної роботи у Збройних Силах України та обґрунтовували основні проблеми становлення й вдосконалення цієї роботи в сучасних умовах. Соціальну підтримку військовослужбовців й їхніх сімей та особливості матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань вивчали В. Заребельний [6], В. Поліщук [8]. Крім того, наукові розвідки деяких дослідників [4] свідчать про необхідність підготовки майбутніх фахівців до здійснення соціальної роботи з ветеранами війни та їхніми сім'ями.

**Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** Не зважаючи на те, що ряд наукових досліджень відображують соціальну роботу з військовослужбовцями та їхніми сім'ями, проблема супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб не була предметом окремого дослідження, що підтверджується рядом невирішених питань та суперечностей, коли:

- фахівці з соціальної роботи мають надавати ефективну допомогу зазначеним категоріям населення в адаптації до цивільного життя та прагненні стати продуктивними членами суспільства, але суспільство не проявляє готовності прийняти людей, які пережили травми війни;

- існує велика потреба в соціальних послугах для ветеранів та демобілізованих осіб, проте ресурси, які виділяються на цю сферу, часто є недостатніми;

- фахівцям з соціальної роботи слід зберігати професіоналізм та емоційну стійкість, щоб надавати якісну допомогу, проте відсутня система підтримки та профілактики емоційного вигорання для тих, хто забезпечує соціальний супровід ветеранів війни та демобілізованих осіб.

Зазначені вище суперечності зумовили формулювання проблеми дослідження, а саме: яку роль відіграє фахівець із соціальної роботи в процесі супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб.

**Мета статті** – акцентувати увагу на ролі фахівців з соціального супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб і запропонувати навчальний курс «Соціальний супровід ветеранів війни та демобілізованих осіб у практиці фахівців з соціальної роботи». Досягнення поставленої мети обумовлює постановку наступних завдань: конкретизувати сутність соціального супроводу ветеранів

та демобілізованих осіб; визначити функціональну роль фахівця з соціальної роботи у цьому процесі; для формування необхідних компетентностей запропонувати навчальний курс «Соціальний супровід ветеранів війни та демобілізованих осіб у практиці фахівців з соціальної роботи».

**Виклад основного матеріалу.** Розкриваючи сутність поняття соціального супроводу відносно ветеранів та демобілізованих осіб, зупинимося на їх визначенні.

Так, відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», ветеран війни – особа, яка брала участь у захисті батьківщини чи в бойових діях на території інших держав [11].

Логічно, що демобілізована особа – це військовослужбовець, який був звільнений з військової служби в запас або резерв.

Зміст Наказу Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Державного стандарту соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах» [9] та Професійний стандарт «Фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб» [12] дали можливість визначити суть супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб в наданні комплексу заходів, спрямованих на індивідуальну підтримку та допомогу в отриманні реабілітаційних, психологічних та освітніх послуг [7], які передбачають оцінку потреб та визначення шляхів їх вирішення, моніторинг виконання поставлених завдань, сприяння в отриманні інших послуг, розвиток свідомого ставлення до власних дій та формування вмінь керувати й долати складні життєві обставини.

Зрозуміло, що функціональна роль фахівця з соціальної роботи у цьому процесі розглядається науковцями в сукупності теоретичних, практичних та науково-методичних аспектів. Це дає змогу констатувати, що вона полягає в:

- інформуванні ветеранів війни і демобілізованих осіб про доступні соціальні послуги, пільги, програми підтримки та допомоги; консультування їх з питань соціального захисту, працевлаштування, освіти, медичного обслуговування, психологічної реабілітації; роз'яснення прав та гарантій, передбачених для ветеранів війни та демобілізованих осіб [13];

- проведенні комплексної оцінки потреб зазначеної категорії населення з урахуванням індивідуальних обставин та проблем, їх ресурсів; розробці індивідуального плану супроводу, який визначає цілі, завдання, методи та терміни їх досягнення; координації дій з іншими фахівцями та організаціями, залученими до надання допомоги ветерану війни або демобілізованій особі [14];

- наданні соціальних послуг, включаючи матеріальну допомогу та допомогу в оформленні документів, супровід до органів влади та установ,

забезпечення доступу до соціальних послуг, що надаються іншими організаціями (центри зайнятості, медичні заклади, психологічні служби тощо) [6].

З вище викладеного випливає, що функціональна роль фахівця з соціальної роботи може варіюватися залежно від індивідуальних потреб ветерана війни або демобілізованої особи, а також від ресурсів, доступних у конкретному регіоні. Тому не дивно, що фахівець з соціальної роботи повинен бути гнучким, чутливим до потреб клієнта та готовим до співпраці з іншими фахівцями та організаціями.

Зрозуміло, що актуальним на сьогодні постає питання підготовки фахівців з соціальної роботи в закладах вищої освіти, які здатні забезпечити супровід ветеранів війни та демобілізованих осіб. Фахівців, які спроможні сприяти покращенню якості їхнього життя.

Аналіз наукової літератури, професійного стандарту «Фахівець із супроводу ветеранів та демобілізованих осіб», професійного стандарту «Фахівець із соціальної роботи» [10] та нормативно-правових актів, які регулюють професійну діяльність фахівця з соціальної роботи в напрямку супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб дає нам підстави для розробки змісту навчального курсу «Соціальний супровід ветеранів війни та демобілізованих осіб у практиці фахівців із соціальної роботи» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота. Метою курсу є підготовка фахівців до забезпечення ефективного супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб, сприяння їх соціальній адаптації та інтеграції в мирне життя.

За змістом, запропонований курс може включати ряд тем (табл.).

Вивчення теми «Теоретичні основи соціального супроводу» дасть можливість здобувачам вищої освіти не тільки ознайомитися з категоріальним

апаратом, що стосується питань соціального супроводу, а і акцентувати увагу на теоретичних підходах (гуманістичний, особистісно-орієнтований, системний, екологічний та ін.), які складають основу даного процесу. Сформулювати розуміння того, що соціальний супровід ветеранів війни та демобілізованих осіб ґрунтується на повазі прав та свобод клієнта, врахуванні його особистісних проблем та специфіки оточуючого середовища, яке впливає на розвиток та життя особистості. Крім того, обґрунтування моделей супроводу (психологічна, психолого-педагогічна, інклюзивна) сприятиме формуванню знань ефективної психологічної підтримки клієнтів, розумінню їх потреб під час навчання та індивідуальних особливостей, допоможе врахувати наявність оптимальних для цього умов.

Зміст наступної теми «Психосоціальні особливості ветеранів війни та демобілізованих осіб» сприятиме усвідомленню впливу війни на психіку та соціальне життя людей, які брали участь у бойових діях. Це включає розуміння посттравматичного стресового розладу, тривоги, депресії, проблем з адаптацією до мирного життя. Зміст теми розкриє вікові та гендерні особливості психосоціального розвитку ветеранів війни та демобілізованих осіб, а також вплив на них досвіду у бойових діях.

Позитивним є те, що у межах даної теми здобувачі можуть навчитися використовувати сучасні методи та інструменти (консультування, соціальна терапія, групова робота та ін.) для оцінки психосоціального стану ветеранів війни та демобілізованих осіб, щоб виявити їхні проблеми та потреби. Зміст даної теми сприятиме розвитку навичок активного слухання та комунікації, що в подальшому дозволить майбутнім фахівцям із соціальної роботи у процесі супроводу не тільки встановлювати контакт з ветеранами війни та демобілізованими особами, вибудовувати з ними довірливі стосунки,

Таблиця

**Тематика занять з курсу  
«Соціальний супровід ветеранів війни та демобілізованих осіб  
у практиці фахівців із соціальної роботи»**

№ з/п	Номер і назва теми	Кількість годин	
		лекції	практичні заняття
1.	Тема 1. Теоретичні основи соціального супроводу	6	6
2.	Тема 2. Психосоціальні особливості ветеранів війни та демобілізованих осіб	6	8
3.	Тема 3. Соціальні проблеми та виклики осіб, які повернулися з війни	6	6
4.	Тема 4. Система соціальної підтримки	6	6
5.	Тема 5. Методи та технології роботи з ветеранами війни та демобілізованими особами в практиці фахівців із соціальної роботи	8	8
6.	Тема 6. Компетенції фахівців соціальної роботи, що забезпечують супровід військовослужбовцям, які повернулися до цивільного життя	6	6
7.	Тема 7. Етика фахівця із соціальної роботи під час соціального супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб.	6	6
<b>Всього:</b>		<b>44</b>	<b>46</b>

розуміти їхні проблеми, а і ефективно спілкуватися, надавати інформацію та підтримку, вести переговори з іншими фахівцями та організаціями.

Щодо третьої теми навчального курсу, а саме «Соціальні проблеми та виклики осіб, які повернулися з війни», то її зміст сприятиме формуванню знань відносно типів соціальних проблем, з якими стикаються особи, які повернулися з війни, а саме: пошук роботи через брак кваліфікації, досвіду або дискримінації; неможливість знайти житло через низький рівень доходу; розлади стосунків з близькими через досвід бойових дій; зловживання психоактивними речовинами, алкогольна залежність, ігроманія; борги або неможливість заплатити за житло тощо. Під час оволодіння темою здобувачі зможуть усвідомити, чому соціальні проблеми негативно впливають на життя осіб, які повернулися з війни, як це відображається на їхньому фізичному та психічному здоров'ї, чому знижує якість життя і заважає інтегруватися в суспільство.

Важливо, що зазначена вище тема сприяє не тільки формуванню у майбутніх фахівців з соціальної роботи вмінь застосовувати різноманітні технології для ідентифікації соціальних проблем у даної категорії населення задля виявлення їхніх потреб, а і сприятиме розвитку здібностей аналізувати причини їх виникнення та проводити консультації, щоб допомогти знайти роботу, отримати житло, вирішити юридичні питання та інше.

«Система соціальної підтримки» як тема навчального курсу «Соціальний супровід ветеранів війни та демобілізованих осіб у практиці фахівців із соціальної роботи» забезпечить розуміння сутності та принципів соціальної підтримки, включаючи принципи гуманізму, доступності, адресності конфіденційності та індивідуального підходу. Сприятиме розумінню її видів та форм, таких як допомога непрацездатним громадянам, підтримка по безробіттю по закінченню терміну виплати допомоги по безробіттю, соціальна допомога та обслуговування громадян похилого віку та інвалідів, допомога сім'ям на виховання дітей, соціально-побутова допомога та ін. Вивчення теми розкриє особливості роботи соціальних органів та закладів, що надають соціальну підтримку, включаючи державні органи соціального захисту, соціальні служби та громадські організації. Здобувачі вивчатимуть нормативно-правову базу соціальної підтримки, включаючи закони, постанови, накази та інші нормативні документи, що регулюють цю сферу. Зазначене створить умови для розвитку у здобувачів вмінь оцінювати потреби в соціальній підтримці осіб, які повернулися з війни, використовуючи різні методи та прийоми, застосовуючи навички інформувати про можливості отримання соціальної підтримки, оформлювати документи та заяви на допомогу, довідки, декларації тощо.

Знання методів і технологій роботи з ветеранами війни та демобілізованими особами в практиці фахівців із соціальної роботи (п'ята тема), серед яких індивідуальне та групове консультування, арт-терапія, когнітивно-поведінкова терапія, соціальна робота з сім'єю, – дозволить здобувачам навчитися розробляти індивідуальні плани соціального супроводу, з урахуванням потреб та проблем особистості. Це сприятиме успішній соціальній адаптації та інтеграції клієнтів в цивільне життя.

Усвідомлення ролі компетенцій фахівців соціальної роботи, що забезпечують супровід військовослужбовцям, які повернулися до цивільного життя (шоста тема) сприятиме прагненню перших до самовдосконалення та саморозвитку. Адже внесення змін до нормативно-правових актів України, особливості соціальної роботи з різними категоріями ветеранів війни, залежно від їхнього віку, статі, бойового досвіду, соціального статусу, наявності травм та інших факторів, потреба в міжсекторальній співпраці з іншими фахівцями та організаціями, залученими до соціального супроводу потребує постійного оновлення знань, вмінь та навичок фахівця.

І, нарешті, сьома тема («Етика фахівця із соціальної роботи під час соціального супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб») навчального курсу «Соціальний супровід ветеранів війни та демобілізованих осіб у практиці фахівців із соціальної роботи» дозволяє акцентувати увагу на ключових принципах і нормах професійної етики, що регламентують діяльність фахівця у сфері соціального супроводу військовослужбовців, які повернулися з війни. Це сприяє формуванню вмінь аналізувати складні життєві обставини, що виникають у практиці роботи з зазначеною категорією клієнтів, приймати етично відповідальні та обгруновані рішення, розвивати критичне мислення, виявляти різні етичні перспективи.

Оволодіння змістом зазначеної вище теми, дозволить здобувачам усвідомити етичні принципи роботи з психотравмою, що розвиватиме здатність чітко, лаконічно та аргументовано висловлювати власну етичну позицію, вести конструктивний діалог з колегами та клієнтами з етичних питань.

Вивчення етичних аспектів роботи з сім'ями ветеранів війни та демобілізованих осіб, з урахуванням принципу поваги до сімейних стосунків та конфіденційності інформації дозволить запобігти шкоди та попередити емоційне вигорання фахівця з соціальної роботи. Важливо і те, що здобувачі зрозуміють важливість супервізії як інструменту для рефлексії власної етичної практики, який забезпечує отримання підтримки та наставництва у складних життєвих ситуаціях. Крім того, у них сформується етична культура в професійному середовищі.

**Висновки.** Таким чином, фахівець з соціальної роботи відіграє ключову роль у процесі супроводу



ветеранів війни та демобілізованих осіб, надаючи комплексну та особистісно-орієнтовану підтримку у подоланні соціальних проблем, з якими вони стикаються після повернення з зони бойових дій. Підготовка таких фахівців у закладах вищої освіти вдосконалює цей процес, підвищує рівень його ефективності та доступності. Запропонований нами навчальний курс «Соціальний супровід ветеранів війни та демобілізованих осіб у практиці фахівців з соціальної роботи» може виступити одним з механізмів формування висококваліфікованого фахівця з соціальної роботи, здатного перевірити сучасні теоретичні знання про предмет дослідження в практичну площину своєї діяльності і, тим самим забезпечити успішну соціальну адаптацію та інтеграцію ветеранів війни та демобілізованих осіб в цивільне життя. Наведена нами інформація свідчить про подальше вивчення ролі фахівців з соціальної роботи, які забезпечують соціальний супровід ветеранам війни з використанням онлайн-платформ та соціальних мереж для надання доступної та зручної допомоги тим з них, хто проживає у віддалених населених пунктах.

#### БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Архипова С.П., Бік О.Я. Соціальна робота з військовослужбовцями – учасниками АТО, звільненими в запас. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. Луганськ, 2021. №6 (344). Ч.1. С.64–77. URL: <http://visnyk.luguniv.edu.ua/index.php/vped/issue/view/27/30> (дата звернення: 10.06.2024)
2. Блінов О.А., Тімкін І.Ф. Соціальна робота з пораненими військовослужбовцями в військовому госпіталі. *Соціальна та освітня інклюзія: історія, сучасність, перспективи розвитку*: колективна монографія у 2-х частинах. Ч.1. Інституційні та особистісні аспекти впровадження в Україні / за ред. С.П. Миронової, Л.Б. Платаш. Чернівці: Технодрук, 2021. С. 266-279.
3. Джигурда К.Г. Сучасні виклики до соціальної роботи з демобілізованими військовослужбовцями. *Сучасні реалії та перспективи соціального виховання в різних соціальних інституціях*: матеріали всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 2023. С. 75-78. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5e1c8d09-e089-4c31-a927-e205e1705fef/content> (дата звернення: 04.06.2024)
4. Дуля А.В. Preparing future social workers for the social work with military personnel and their families. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2 (27). 2020. Рр. 193-198.
5. Журавльов М.В., Мулява В.Д. Організація військово-соціальної роботи у Збройних Силах України: основні проблеми становлення та удосконалення в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Історія»*. 2021. Вип.1 (44), URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/36812/1/%D0%9E%D0%A0%D0%93%D0%90%D0%9D%D0%86%D0%97%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%AF%20%D0%92%D0%86%D0%99%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%9E-%D0%A1%D0-%9E%D0%A6%D0%86%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%9E%D0%87.pdf> (дата звернення: 07.06.2024)
6. Заребельний В. Соціальна підтримка військовослужбовців та їхніх сімей – це питання, яке завжди на часі. *АрміяІнформ*. 2023. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/04/22/soczialna-pidtrymka-vijskovosluzhbovcziv-ta-yihnih-simej-cze-pytannya-yake-zavzhdy-na-chasi/> (дата звернення: 02.06.2024)
7. В Україні офіційно з'явилася професія «Фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб». *Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/v-ukraini-ofitsiino-ziavylasia-profesiia-fakhivets-iz-suprovodu-veteraniv-viiny-ta-demobilizovanykh-osib> (дата звернення: 16.05.2024)
8. Поліщук В. Матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань у 2023 році: особливості виплати. *АрміяІнформ*, 2023. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/03/06/materialna-dopomoga-dlya-vyrishennya-soczialno-pobutovyh-pytan-u-2023-rozci-osoblyvosti-vyplaty/> (дата звернення: 16.06.2024)
9. Про затвердження Державного стандарту соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах: Наказ Міністерства соціальної політики України №з0621-16 від 31.03.2016 (Оновлений 01.07.2022 р.). *Веб-сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0621-16#n136> (дата звернення: 17.05.2024)
10. Про затвердження професійного стандарту «Фахівець із соціальної роботи»: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 20.06.2020 р. №1179. URL: <https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/88-1179.pdf> (дата звернення: 21.05.2024)]
11. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 р. №3552-XII. (Оновлений 04.04.2024 р.). *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#n2> (дата звернення: 10.06.2024).
12. Професійний стандарт «Фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб»: Наказ Міністерства у справах ветеранів України від 09.04.2024 р. №111. URL: [https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/604-profesijnij\\_standart\\_10\\_04\\_2024\\_do\\_nakazu\\_111.pdf](https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/604-profesijnij_standart_10_04_2024_do_nakazu_111.pdf) (дата звернення: 8.06.2024)
13. Соціальна підтримка військових переходить на рівень міжсекторальної взаємодії всіх відомств. *АрміяІнформ*, 2023. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/08/08/soczialna-pidtrymka-vijskovyhperehodyt-na-riven-mizhsektoralnoyi-vzayemodiyi-vsihvidomstv/> (дата звернення 27.05.2024)
14. У збройних силах створено систему соціального супроводу військових та їхніх сімей. *АрміяІнформ*, 2023. URL: <https://www.armyfm.com.ua/UA/U-ZBROJNIH-SILAH-STVORENO-SISTEMU-SOCIALNOGO-SUPROVODU-VIJSKOVIH-TA-IH-SIMEJ/> (дата звернення: 15.05.2024)